

Araştırma Makalesi / Research Article

Sosyal medyada kimlik kurgusu: izleyici yorumları üzerinden nitel bir analiz

Identity construction in social media: a qualitative analysis through audience comments

Hüsna YILMAZ¹

Makale Bilgisi

Alındı: 23.07.2025
Düzeltilildi: 14.11.2025
Kabul Edildi: 30.03.2026
Yayımlandı: 30.06.2026

Article Information

Received: 23.07.2025
Revised: 14.11.2025
Accepted: 30.03.2026
Published Online: 30.06.2026

Öz

Bu çalışma, sosyal medya platformlarının bireylerin kimlik inşası üzerindeki etkisini incelemektedir. Günümüzde dijital ortamlar, bireylerin ve toplulukların kimliklerini oluşturma, pekiştirme ve yeniden tanımlama süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Çalışmada, özellikle YouTube gibi geniş etkileşim ağına sahip sosyal medya platformlarının kimlik algısı üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında, 2022 yılında bir gazeteci tarafından yayımlanan, Suriye’den göç eden bireylerin Türkiye’deki geleceklerine dair distopik bir senaryoyu konu alan kısa filme yapılan kullanıcı yorumları ele alınmıştır. Bu yorumlar, T. Van Dijk’ın Eleştirel Söylem Analizi yöntemiyle incelenmiş ve ev sahibi toplumun göçmenler hakkındaki kimlik algıları değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, sosyal medya üzerinden üretilen söylemlerin bireylerin kimlik inşası süreçlerini doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır. Göçmenlik gibi toplumsal konularda, ev sahibi toplumun kimliğini koruma çabasıyla geliştirdiği söylemlerin dijital platformlarda pekiştiği gözlemlenmektedir. Bu çalışma, YouTube yorumları üzerinden kimlik inşası süreçlerini inceleyerek sosyal medyanın bireysel ve kolektif kimlik algıları üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Sonuçlar, yorumlarda ulusal kimlik ve aidiyetin göçmenlik bağlamında keskinleştiğini, göçmenlerin sıklıkla tehdit olarak kodlandığını ve sosyal medyanın bu “biz-onlar” ayrımını güçlendiren bir söylem alanı işlevi gördüğünü göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: kimlik inşası, sosyal medya, iletişim çalışmaları, göçmen, dijital kimlik

Abstract

This study examines the impact of social media platforms on individuals' identity construction. In today's digital age, online environments play a significant role in shaping, reinforcing, and redefining the identities of individuals and communities. The research particularly focuses on the influence of widely interactive platforms like YouTube on perceptions of identity. Within the scope of the study, user comments on a short film published in 2022 by a journalist depicting a dystopian scenario concerning the future of Syrian migrants in Türkiye were analyzed. These comments were examined using Teun A. van Dijk's Critical Discourse Analysis method to evaluate the host society's perceptions of migrant identities. The findings reveal that discourses produced through social media have a direct impact on individuals' processes of identity construction. It is observed that in social issues such as migration, the host society develops certain discourses to preserve its own identity, and these discourses are reinforced on digital platforms. By analyzing YouTube comments, this study explores how identity is constructed and how social media shapes both individual and collective perceptions of identity. The findings show that, in the comments, national identity and sense of belonging become sharper in the context of migration, that migrants are frequently coded as a threat, and that social media functions as a discursive space which reinforces this “us–them” divide.

Keywords: identity construction, social media, communication studies, immigrant, digital identity

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü, Aydın, Türkiye, husnayilmaz[at]adu.edu.tr, ORCID: 0009-0009-1176-2784.

1. Giriş

Sosyal medya, bireylerin kimliklerini oluşturma, ifade etme ve yeniden şekillendirme süreçlerinde giderek daha belirleyici bir rol üstlenmektedir. Dijital platformlar, bireylere yalnızca iletişim kurma ve bilgiye erişim sağlama imkânı sunmakla kalmaz, aynı zamanda kimliklerini farklı biçimlerde inşa etmeleri ve sergilemeleri için geniş bir alan açar. Bu süreç, bireyin kendisini nasıl sunduğunu, nasıl algılandığını ve dijital etkileşimler yoluyla nasıl bir kimlik geliştirdiğini belirleyen dinamik bir yapıya sahiptir. Sosyal medya, toplumsal yapıları ve bireysel kimlikleri dönüştüren güçlü bir araç haline gelmiştir.

YouTube gibi video temelli sosyal medya platformları, bireysel ve kolektif kimliklerin oluşumunu şekillendiren önemli dijital alanlardan biri haline gelmiştir. Kullanıcılar, burada yalnızca içerik tüketicisi değil, aynı zamanda kimliklerini belirli söylemler çerçevesinde oluşturan ve başkalarının kimlik algısını etkileyen aktörler konumundadır. Bu bağlamda, sosyal medya kimlik inşasını bireysel düzeyde desteklerken, toplumsal kimlik algılarının da oluşumuna doğrudan katkıda bulunmaktadır.

Kimlik, bireylerin kendilerini tanımlama ve dünyadaki yerlerini anlamlandırma süreçlerinin merkezinde yer alır. Sosyolojik ve psikolojik açıdan dinamik bir yapıya sahip olan kimlik, bireyin sosyal çevresiyle etkileşimi sonucu sürekli olarak yeniden şekillenir. Akademik literatürde, kimlik oluşumunun diyalojik bir süreç olduğu ve bireyin kendisini tanımlama ihtiyacının temel bir psikolojik gereksinim olduğu vurgulanmaktadır. Sosyal medya, bireylerin kendilerini nasıl sunduğunu, başkalarıyla nasıl etkileşime geçtiğini ve bu süreçte kimliklerini nasıl yapılandırdığını doğrudan etkilemektedir. Geleneksel kimlik inşa süreçlerinden farklı olarak, dijital ortamlar bireylere kendilerini farklı bağlamlarda sunma, alternatif kimlikler oluşturma ve sosyal dinamiklere bağlı olarak kimliklerini yeniden şekillendirme imkânı tanımaktadır. Bu durum, bireylerin ve grupların kimliklerini yalnızca fiziksel dünyada değil, dijital söylemler aracılığıyla da inşa ettiklerini göstermektedir (Bynner ve Heinz, 2021).

Özellikle göç olgusu, kimlik ve aidiyet kavramlarının yeniden şekillenmesini zorunlu kılan önemli süreçlerden biridir. Göç eden bireyler, yeni bir topluma uyum sağlama sürecinde hem kendi kimliklerini koruma hem de ev sahibi toplumun beklentilerine göre yeniden şekillendirme süreciyle karşı karşıya kalırlar. Bu süreçte sosyal medya, göçmenlerin kendi kimliklerini ifade etmeleri, aidiyet duygularını güçlendirmeleri ve toplumla etkileşim kurmaları için önemli bir araç haline gelmektedir. Aynı zamanda, ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik algıları da dijital söylemler aracılığıyla inşa edilmekte, pekiştirilmekte veya dönüşmektedir (Bungin vd., 2021).

Sosyal medya, bireylerin ve toplulukların göçmenlere yönelik bakış açılarını şekillendirmede güçlü bir etkiye sahip olup, bu etkileşimler kimlik oluşumunu doğrudan etkilemektedir. Özellikle YouTube gibi platformlarda üretilen içerikler, kullanıcı yorumları ve tartışmalar, göçmen kimliklerinin nasıl algılandığını, ev sahibi toplumun bu kimliklere nasıl tepki verdiğini ve dijital söylemlerin kimlik inşasında nasıl bir rol oynadığını anlamak açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Sonuç olarak, sosyal medya, kimlik, göç ve algı arasındaki etkileşimi derinleştiren ve bu süreçleri şekillendiren önemli bir dijital alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Arnett ve Sidanius, 2018).

Bu çalışmada, sosyal medyanın kimlik inşası üzerindeki etkisi ele alınmaktadır. Araştırmanın odak noktası, ev sahibi toplumun kimlik algısını şekillendiren sosyal medya söylemleridir. Bu bağlamda, Türkiye’de yaygın olarak kullanılan YouTube platformu üzerinden kimlik inşası süreçleri incelenmiştir. 2022 yılında bir gazeteci tarafından yayımlanan, Suriye’den göç eden bireylerin Türkiye’deki geleceğine dair distopik bir kısa film altına yapılan kullanıcı yorumları, T. Van Dijk’ın Eleştirel Söylem Analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Eleştirel Söylem Analizi, toplumsal gücü, ideolojileri ve toplumsal ilişkileri anlamak için güçlü bir araçtır. Bu yöntem, sosyal medya içeriklerinin alt metinlerini çözümleyerek, bireylerin ve grupların kimlik algılarını ve toplumsal normları nasıl inşa ettiğini ortaya koymayı amaçlar. Özellikle sosyal medya gibi hızlı ve geniş etkileşimli platformlarda, bu yöntem, söylemdeki baskın ideolojik yapıları, sosyal grupların birbirleriyle olan ilişkilerini ve bu ilişkiler aracılığıyla kimliklerin nasıl şekillendiğini derinlemesine analiz etmek için ideal bir yaklaşımdır.

Bu çalışma, sosyal medya platformlarının bireylerin ve toplulukların kimlik inşasına etkisini incelemektedir. Sosyal medya, dijital çağda kimlik inşasının nasıl şekillendiğine dair geniş bir perspektif sunmakta ve bu kimlik inşasının toplumsal algılar üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir. Ancak, sosyal medyanın bu süreçteki rolü üzerine yapılan araştırmalar, genellikle bu platformların kimlik inşasındaki dinamikleri yeterince derinlemesine incelememiştir. Özellikle, göçmen kimliklerinin dijital söylemler aracılığıyla nasıl şekillendiği, toplumsal algıların nasıl dönüştüğü ve ev sahibi toplumun bu kimlikleri nasıl algıladığı konusunda daha fazla akademik araştırma gereklidir.

Bu bağlamda, bu çalışmanın temel amacı, sosyal medya kullanımı ve kimlik inşası arasındaki ilişkiyi derinlemesine analiz etmek ve dijital söylemlerin bireylerin kimliklerini nasıl dönüştürdüğünü anlamaktır. Sosyal medya platformları, bireylerin kimliklerini sadece ifade etmelerini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bu kimlikleri yeniden şekillendiren bir güç olarak karşımıza çıkar. Bu çalışma, dijital platformlar üzerinde yapılan etkileşimlerin kimlik oluşumuna olan etkilerini ortaya koyarak, sosyal medya söylemlerinin ev sahibi toplumun göçmen kimliklerini nasıl şekillendirdiğini ve bu algıların nasıl dönüştüğünü incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın temel araştırma sorusu ise şu şekildedir: Sosyal medya kullanımı, bireylerin kimlik inşa süreçlerini nasıl dönüştürmektedir? Bu soruya verilecek cevap, sosyal medya platformlarının kimlik inşası üzerindeki etkisini aydınlatacak ve dijital etkileşimlerin toplumsal algıları nasıl dönüştürdüğünü açığa çıkaracaktır.

2. Benliğin Yansımaları: Kimlik

Kimlik, felsefi, sosyolojik ve hukuksal boyutları iç içe geçmiş, dinamik ve çok katmanlı bir kavramdır. Bireylerin kişisel bağlılık ve tercihlerini, aidiyet hissettikleri grupları ve diğer bireylerle kurdukları ilişkileri kapsar; aynı zamanda “kim olduğumuza” ve “başkalarının kim olduğuna” dair temel bir anlamlandırma çerçevesi sunar (Allison vd., 2005). Bu yönüyle kimlik, bireyin hem kendisini hem de toplumsal çevresini konumlandığı merkezi bir referans noktasıdır (Eisenberg, 2009).

Kimlik, yalnızca bireyin içsel özelliklerine ilişkin öz tanımlamalarla sınırlı değildir; toplumsal normlar, kurumsal yapılar ve başkalarının atıflarıyla sürekli yeniden üretilen ilişkisel bir olgudur (Bynner ve Heinz, 2021). Birey kendini tanımlarken, aynı anda başkaları tarafından da tanımlanır; bu karşılıklı atıflar, kimliğin hem bireysel hem de kolektif düzeyde inşa edildiğini gösterir. Dolayısıyla kimlik, sabit ve değişmez bir öz değil, zaman ve mekâna bağlı olarak dönüşebilen, müzakere edilen ve tartışılabilen bir süreçtir (Jenkins, 2014).

Kimlik ile kültür arasındaki ilişki bu noktada belirleyicidir. Kimlik, bireyin kendisini ve çevresini algılayış biçimini ifade eden öznel bir çerçeve iken, kültür bu çerçevenin sınırlarını, referanslarını ve anlam dünyasını şekillendirir (Amaturo ve De Falco, 2022). Kültürel normlar, değerler ve toplumsal ilişkiler, bireyin “biz” ve “onlar” ayrımını nasıl kurduğunu, kiminle dayanışma geliştireceğini ve kime güveneceğini belirler (Grassi vd., 2020; Green vd., 2006). Bu nedenle kimlik hem ortak aidiyet duygusunu hem de farklılıkları vurgulayan çizgileri içinde barındırır; birleştirici olduğu kadar dışlayıcı dinamikleri de içeren kritik bir yapıya sahiptir (Castells, 2011).

Literatürde kimlik çoğunlukla birbirini tamamlayan birkaç boyutta ele alınmaktadır. Fiziksel kimlik, bireyin bedensel özellik ve görünümüne; rol kimliği, bireyin aile içinde, çalışma yaşamında veya toplumsal konumunda üstlendiği rollere; örgütsel kimlik, bireyin mensubu olduğu kurum ve yapılar; kolektif kimlik ise etnik, ulusal, dinsel veya kültürel gruplara aidiyetine işaret eder (Peters, 2017). Özellikle rol, örgütsel ve kolektif kimlik türleri sosyal bağlamda inşa edilir ve bu nedenle görece akışkan, istikrarsız ve müzakereye açık yapılardır. Bu ayrım, kimliğin yalnızca bireyin iç dünyasına ait bir tecrübe olmadığını, sosyal etkileşimler ve güç ilişkileriyle sürekli yeniden tanımlandığını ortaya koymaktadır (Jenkins, 2014).

Bireyin kendini ve başkalarını tanımlama süreci, özünde bir anlam üretme ve müzakere etme sürecidir. Bu süreç; etkileşimi, iletişimi, uzlaşmayı, çatışmayı ve yeniliği içerir (Armstrong vd., 2023). Kimlik, bireylerin ve toplulukların kendilerini “kim” olarak gördüklerini, kimlerle özdeşleştiklerini ve kimlerden ayrıştıklarını belirleyen bir “olma” ve “tanımlanma” süreci olarak kavramsallaştırılabilir (Arnett ve Sidanius, 2018). Her “biz” tanımı, kaçınılmaz olarak bir “onlar”ı da ima eder; bu durum, kimliğin farklılık üretme ve sınır çizme işlevini görünür kılar (Jenkins, 2014).

Dijital teknolojiler ve sosyal medya, kimlik tartışmasına yalnızca yeni bir mecra eklemekte, fakat kimlik olgusunun kendisini ortadan kaldırmaktan ziyade onu yeniden çerçevelemektedir (Auxier ve Anderson, 2021). Dijital iletişimin hızlanması, bilginin dolaşımı, kültürler arası etkileşim ve gündelik yaşam pratiklerinin çevrimiçi ortama taşınması, bireylerin kimliklerini ifade etme, sunma ve yeniden kurma biçimlerini dönüştürmüştür (Russell ve Wilson, 2012; Bynner ve Heinz, 2021). Sosyal medya platformları; rol kimliklerinin, kolektif aidiyetlerin ve kültürel referansların görünürlük kazandığı, müzakere edildiği ve zaman zaman çatıştığı alanlar hâline gelmiştir (Camp, 2004).

Bu çerçevede kimlik, yalnızca sosyal medyada sergilenen bir imajdan ibaret değildir; ancak dijital ortam, kimliğin inşa edildiği bağlamlardan biri olarak özel bir önem kazanmıştır. Çevrimiçi etkileşimler, bireylerin kendilerini nasıl sunduklarını, hangi yönlerini öne çıkardıklarını ve hangi aidiyetleri görünür kıldıklarını etkileyerek hem bireysel kimlik deneyimini hem de toplumsal uyum süreçlerini yeniden şekillendirmektedir (Cheung, 2011; Özcürümez ve İçduygu, 2020; Sharma, 2015; Korum, 2020). Bu kuramsal zemin, çalışmanın araştırma problemini oluşturan dijital ekosistemde kimlik inşası, sosyal medya pratikleri ve bunların medya okuryazarlığı ile toplumsal uyuma etkilerinin incelenmesine temel sağlamaktadır.

3. Dijital Ekosistemde Sosyal Ayak İzleri: Sosyal Medyanın Rolü ve Etkileri

Sosyal medya, matbaanın icadından bu yana iletişim alanında yaşanan en köklü dönüşümlerden biri olarak kabul edilmektedir. 1960’larda iletişim teknolojileri üzerine yapılan akademik çalışmalarla temelleri atılan bu dönüşüm, 1990’larda internetin yaygınlaşmasıyla hız kazanmış, Web 2.0 ile birlikte bireyleri yalnızca içerik tüketicisi olmaktan çıkarıp içerik üreticisi konumuna taşımıştır (Brown, 2009). Günümüzde sosyal medya, kullanıcıların metin, görsel ve video formatında içerik ürettiği, paylaştığı ve geri bildirim aldığı etkileşimli bir iletişim ortamı olarak tanımlanmaktadır (Bozanta ve Mardikyan, 2017; Signorelli, 2021).

Bu teknolojik dönüşüm, yalnızca teknik bir yenilik değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı dönüştüren bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medyanın etkileri bireysel ve toplumsal düzeyde eş zamanlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bir yandan bilgiye erişimi kolaylaştırarak kamusal tartışmaları ve iletişim süreçlerini dönüştürmekte, diğer yandan bireylerin gündelik pratiklerini, ilişki biçimlerini ve kimlik inşa süreçlerini yeniden şekillendirmektedir (Kaplan ve Haenlein, 2010; Nation, 2010; Oueder ve Abousaber, 2018; Digital Age, 2023). Sosyal medya, bilgi arama, haber takibi ve öğrenme amaçlı da yoğun biçimde kullanılmakta; kullanıcıların önemli bir kısmı bu platformları bir tür “bilgi kaynağı” olarak görmektedir (Kim ve Sin, 2015).

Dolayısıyla sosyal medya, yalnızca bilgiye erişimi değil, “kim olduğumuz”u nasıl tarif ettiğimizi de etkilemektedir. Kimlik, önceki bölümde vurgulandığı üzere, bireyin kendisini ve başkalarını nasıl tanımladığıyla

ilgili dinamik bir süreçtir. Sosyal medya, bu sürece yeni bir boyut eklemektedir. Geleneksel toplumlarda kimlik, büyük ölçüde aile, kültürel miras ve coğrafi konum gibi görece sabit unsurlar üzerinden şekillenirken; dijital ortamda bireyler kendilerini farklı platformlarda, farklı kitlelere ve bağlamlara göre yeniden sunabilmektedir. Kullanıcılar, seçtikleri fotoğraflar, paylaşımlar, beğeniler ve takip ilişkileri üzerinden çoklu kimlikler inşa etmekte; böylece çevrimdışı kimlik deneyimleri ile çevrimiçi benlik sunumları arasında sürekli bir etkileşim oluşmaktadır (Eisenberg, 2009; Papacharissi, 2010; boyd, 2014).

Bu noktada devreye, çalışmanın odak kavramlarından biri olan “sosyal ayak izleri” girmektedir. Dijital ekosistemde geride bırakılan beğeniler, yorumlar, paylaşımlar, takip listeleri ve etkileşim örüntüleri, bireyin izlenebilir ve analiz edilebilir bir “izler bütünü” bırakmasına yol açar. Bu dijital izler, yalnızca teknik veriler değil; aynı zamanda bireyin kimlik tercihlerinin, aidiyetlerinin ve gündelik pratiklerinin somutlaştığı göstergelerdir. Algoritmalar, bu izler üzerinden kullanıcılara sunulan içerikleri kişiselleştirerek, kimlik inşa süreçlerini ve görünürlik dinamiklerini de etkilemektedir (Armstrong vd.,2023).

Son yıllarda artan ampirik çalışmalar, bu dijital izlerin psikolojik ve öznel boyutlarını da görünür kılmıştır. Sosyal medyada çevrimiçi benlik sunumunun özellikle gençler ve genç yetişkinler arasında kimlik gelişimi ve öznel iyi oluşla yakından ilişkili olduğu gösterilmektedir. Türkiye’de Instagram kullanıcıları üzerine yapılan bir araştırma, ideal benlik ve çevrimiçi sunum tercihleri ile öznel iyi oluş arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur (Güler, Şahin ve Balcı, 2022). Çalışmada, idealize edilmiş benlik sunumunun ve çevrimiçi sunum tercihinin öznel iyi oluşu hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyebilen karmaşık bir yapıya sahip olduğu vurgulanmaktadır.

Benzer şekilde uluslararası literatür de sosyal medyayı, kimlik gelişimi ve iyi oluş açısından hem fırsatlar hem de riskler barındıran bir alan olarak tanımlamaktadır. Fullwood, James ve Chen-Wilson (2016), ergenlerde benlik kavramı netliğinin çevrimiçi benlik sunumuyla ilişkili olduğunu ve internetin farklı benlik sunumlarını denemek için bir “sosyal laboratuvar” işlevi gördüğünü göstermektedir. Hjetland ve arkadaşları (2022) ise sosyal medyada stratejik benlik sunumu, geri bildirim arayışı ve yukarı doğru sosyal karşılaştırma eğiliminin, özellikle ergenlerde olumsuz ruh sağlığı çıktılarıyla bağlantılı olabileceğini belirtmektedir. Kreling, Meier ve Reinecke (2022), Instagram’da daha otantik benlik sunumunun öznel iyi oluşla pozitif ilişkili olduğunu; kişinin kendini daha “gerçek” hissettiği paylaşımların daha yüksek iyi oluşla bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur.

Bu bulgular, sosyal medya kullanımının yalnızca gençlere özgü bir pratik olmadığını, ancak genç kuşaklarda daha yoğun deneyimlendiğini göstermektedir. Türkiye’de ve dünyada sosyal medya kullanım oranları her yaş grubu için artmakta; sosyal medya platformları haber, bilgi, eğlence, sosyalleşme ve kimlik sunumu gibi çok farklı işlevlere aynı anda hizmet eden mecralar hâline gelmektedir. YouTube, X (Twitter), Instagram, WhatsApp ve TikTok gibi platformlar, yalnızca içerik paylaşım alanları değil; aynı zamanda bireylerin kendilerini ifade ettikleri, başkalarını gözlemledikleri ve benliklerini değerlendirdikleri alanlar olarak da işlev görmektedir (Kim ve Sin, 2015; Bocar ve Jocson, 2022).

Bu çok işlevli yapı, sosyal medyanın iletişim pratiklerini dönüştürmesinin ötesinde, toplumsal etkileşim kalıplarını da yeniden düzenlemesine yol açmaktadır. Sosyal medya, bireylerin hem yakın hem de uzak çevreleriyle sürekli iletişim hâlinde olmalarını, doğrudan mesajlaşma ve paylaşımlar yoluyla kesintisiz etkileşim sürdürmelerini mümkün kılmaktadır. Bu ortamlar, bireyler arasındaki bağlantıları güçlendirmenin yanı sıra, yeni ilişki biçimlerinin doğmasına ve toplumsal etkileşim kalıplarının dönüşmesine de zemin hazırlamaktadır (Bocar ve Jocson, 2022).

Dolayısıyla sosyal medya, yalnızca mikro düzeyde bireysel deneyimleri değil, makro düzeyde toplumsal süreçleri de etkilemektedir. Çetinkaya ve arkadaşları (2014), sosyal medyanın yerel ve küresel ölçekte sosyal ve siyasi hareketlerin örgütlenmesinde kritik bir rol oynadığını, Arap Baharı ve Wall Street protestoları gibi örneklerde bu mecraların bilgi akışını hızlandırarak toplumsal mobilizasyonu kolaylaştırdığını vurgulamaktadır. Bu örnekler, sosyal medyanın bireysel ifade alanı olmanın ötesinde, toplumsal dönüşümün güçlü bir aracı hâline geldiğini göstermektedir (Kreling vd.,2022).

Tüm bu bulgular birlikte ele alındığında, sosyal medyanın kimlik inşası ve sosyal ayak izleri bağlamında incelenmesi gerekliliği daha görünür hâle gelmektedir. Sosyal medya; bireylerin kendilerini nasıl tanımladıklarını, hangi kimlikleri görünür kıldıklarını ve dijital ortamda ne tür sosyal ayak izleri bıraktıklarını doğrudan etkileyen bir ekosistem sunmaktadır (Fullwood vd.,2016). Bu ekosistemdeki çevrimiçi benlik sunumu pratikleri, öznel iyi oluş ve toplumsal uyum süreçleriyle yakından ilişkilidir. Bu kuramsal çerçeve, çalışmanın odaklandığı dijital ekosistemde sosyal ayak izleri, sosyal medya pratikleri ve bunların kimlik inşası ile medya okuryazarlığına etkilerini analiz etmek için temel sağlamaktadır (Amaturo ve Falco, 2022).

4. Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın temel amacı, sosyal medya kullanımının kimlik inşası üzerindeki etkisini incelemektir. Daha özel olarak çalışma, sosyal medya platformlarında üretilen söylemlerin, ev sahibi toplumun göçmen kimliklerini nasıl tanımladığını, konumlandığını ve yeniden ürettiğini analiz etmektedir. Bu doğrultuda, ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik algı ve tutumlarını şekillendiren dijital söylemlerin çözülmesi hedeflenmiştir. Bu amaç çerçevesinde çalışmanın temel araştırma sorusu şu şekilde formüle edilmiştir:

1. Sosyal medya kullanımı, ev sahibi toplumun göçmen kimliklerini algılama ve bu kimlikleri söylem düzeyinde inşa etme süreçleri üzerinde nasıl bir etki yaratmaktadır?

Araştırma, ev sahibi toplumun göçmen kimliklerini algılayış biçimini anlamayı hedeflediği için, veri kaynağı olarak YouTube'daki kullanıcı yorumları seçilmiştir. YouTube hem geniş kullanıcı tabanı hem de tartışma odaklı yorum alanlarıyla, ev sahibi toplumun göçmenlere ilişkin gündelik dilini ve yaygın kanaatlerini gözlemlemek açısından elverişli bir ortam sunmaktadır. Çalışmada, göçmen temalı içeriklerin altına yazılan kullanıcı yorumları, ev sahibi toplumun göçmen kimliklerine yönelik algılarının sosyal medya ortamında nasıl inşa edildiği ve dönüştüğü konusunda bir gösterge olarak ele alınmıştır.

Yorumların seçiminde amaçlı örnekleme yaklaşımı benimsenmiştir. Öncelikle çalışma konusuyla doğrudan ilişkili içerikler belirlenmiş; ardından bu içeriklerin altındaki kullanıcı yorumları arasından **en çok beğeni alan** ve tartışmayı sürükleyen yorumlar analize dâhil edilmiştir. Böylece, etkileşim düzeyi yüksek yorumlar üzerinden, ev sahibi toplumun göçmen kimlikleri hakkındaki baskın bakış açıları ve yaygın söylem örüntüleri daha görünür hâle getirilmiştir.

Bu çalışmada veri analiz yöntemi olarak T. van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi (ESA) yaklaşımı tercih edilmiştir. Eleştirel Söylem Analizi, dili ve söylemi toplumsal yapıların ayrılmaz bir bileşeni olarak ele alır ve söylemin, kimliklerin, güç ilişkilerinin ve ideolojik konumlanmaların inşasında oynadığı rolü görünür kılmayı amaçlar (van Dijk, 2015). Bu yaklaşım, özellikle azınlık gruplarına yönelik önyargı, ayrımcılık ve dışlayıcı pratiklerin dilsel düzeyde nasıl üretildiğini ve meşrulaştırıldığını çözümlemek için yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Çalışmada ESA, sosyal medyada üretilen kullanıcı yorumlarını hem mikro düzeyde (sözcük seçimi, kavramlaştırma, olumsuz/olumlu çağrışımlar, biz-onlar ayrımı) hem de makro düzeyde (temalar, anlatı yapısı, olay kurgusu ve ideolojik çerçeveler) incelemek üzere uygulanmıştır. Bu çerçevede yöntem,

- Söylemin kimlik inşasındaki rolünü ortaya çıkararak göçmenlerin hangi kategoriler altında tanımlandığını, hangi özelliklerle ilişkilendirildiğini,
- Toplumsal yapı ile bireysel ifade arasındaki ilişkiyi analiz ederek ev sahibi toplumun kolektif kimliğini hangi karşıtlıklar üzerinden kurduğunu,
- Tarihsel ve kültürel bağlamı dikkate alarak göçmenlik olgusuna ilişkin yerleşik normların ve kalıp yargıların söylemde nasıl yeniden üretildiğini,
- Metin ile toplumsal güç ilişkileri arasındaki etkileşimi değerlendirerek söylemin dışlama, suçlama, tehdit algısı oluşturma gibi işlevlerini sistematik biçimde inceleme olanağı sağlamaktadır (Hamilton vd., 2015; van Dijk, 2015).

Bu nedenlerle Eleştirel Söylem Analizi, sosyal medya platformlarında ev sahibi toplumun göçmen kimliklerine yönelik algılarını ve bu algıların dijital söylem üzerinden nasıl inşa edildiğini araştırmak için uygun ve tutarlı bir yöntem sunmaktadır. YouTube kullanıcı yorumları, bu bağlamda, sosyal medyanın kimlik oluşumu üzerindeki etkilerini ve göçmenleri konu alan çevrimiçi tartışmalarda hangi söylemsel stratejilerin öne çıktığını ortaya koyan temel bir veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

5. Örneklem ve Önem

Çalışmanın amacı doğrultusunda, Türkiye'de yaygın olarak kullanılan sosyal medya platformlarından biri olan YouTube üzerinde kimlik inşası süreçleri analiz edilmiştir. Araştırma örnekleme, 2022 yılında bir gazeteci tarafından YouTube'da yayımlanan, Suriye'den göç etmiş bireylerin Türkiye'deki geleceğini konu alan distopik dram türündeki kısa film üzerinden oluşturulmuştur(<https://www.youtube.com/watch?v=EpPo5vjC2bE,2022>). Bu filmin seçilmesinin nedeni, 5 milyondan fazla izlenmeye ulaşarak geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış olmasıdır. Ayrıca, bu film, ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik bakış açısını şekillendiren güçlü söylemler içermektedir.

Kaynakça: <https://www.youtube.com/watch?v=EpPo5vjC2bE,2022>

Çalışma kapsamında incelenen film, toplamda beş farklı seriden oluşan bir distopik dram türündeki kısa film serisinin ilk bölümüdür. Film, 9 dakika 30 saniye süresine sahip olup, geniş bir izleyici kitlesi tarafından izlenmiş ve büyük bir etki yaratmıştır. Bu nedenle, araştırma için ilk bölüm tercih edilmiştir. Seçim, filmin izlenme sayısı ve toplumsal etkisi göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Film, ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik bakış açısını şekillendiren güçlü söylemler içermekte ve bu sebeple sosyal medya kullanıcılarının kimlik inşası ve göçmen algıları üzerine önemli veriler sunmaktadır.

Bu çalışma, sosyal medya yorumları aracılığıyla kimlik inşası süreçlerini ve göçmen kimliklerine dair toplumsal algıları incelemektedir. Çalışmanın evreni, 2022 yılında yayımlanan ve Suriye’den göç eden bireylerin Türkiye’deki geleceğini konu alan distopik dram türündeki kısa film altına yapılan tüm YouTube yorumlarıdır. Bu film, 5 milyondan fazla izlenmeye ulaşarak geniş bir izleyici kitlesine hitap etmiş ve ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik bakış açısını şekillendiren güçlü söylemler içermektedir. Ancak, bu evrenin büyüklüğü ve çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, tüm yorumları analiz etmek pratik olmayabilir.

Bu nedenle, çalışmada örneklem olarak, seçilen kısa film altına yapılan ve en çok beğeni alan 300 yorum değerlendirilmiştir. Yorumlar, beğeni sayısına göre sıralanarak, daha fazla etkileşim alan ve toplumsal algıları güçlü bir şekilde yansıtan yorumlar seçilmiştir. Örneklem, evrenden rastgele seçilmemiştir; bunun yerine, en fazla etkileşim alan yorumlar tercih edilmiştir. Bu yorumlar, kimlik inşası süreçlerini ve göçmen kimliklerine dair toplumsal bakış açılarını güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Bu sayede, çalışmada derinlemesine veri analizi yapılabilmiş ve evreni temsilen anlamlı sonuçlar elde edilmiştir.

Bu çalışma, sosyal medya platformları üzerindeki yorumları inceleyerek kimlik inşası ve göçmen kimlik algıları üzerine önemli bir katkı sunmaktadır. Sosyal medya, bireylerin kendilerini ifade etme biçimlerini, kimliklerini inşa etme süreçlerini ve toplumsal algıları şekillendiren güçlü bir mecra haline gelmiştir. Ancak, özellikle göçmenlik gibi toplumsal ve kültürel açıdan hassas konularda, sosyal medya söylemlerinin kimlik inşası süreçlerine nasıl etki ettiği yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışma, sosyal medyanın kimlik algıları üzerindeki etkisini derinlemesine analiz ederek, bu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Ayrıca, ev sahibi toplumun göçmen kimliklerine yönelik algılarını nasıl şekillendirdiği ve bu algıların nasıl toplumsal bilinç ve kolektif kimlik oluşturma süreçlerine dönüştüğü incelenmektedir.

Çalışmanın gerekçesi, sosyal medya üzerinden yayılan kimlik söylemleri ve göçmen kimliği algılarının toplumsal yapıları nasıl etkilediğine dair bilgi eksikliğidir. Özellikle Türkiye’deki sosyal medya ortamında, göçmen sorunuyla ilgili duygusal ve ideolojik söylemler sıklıkla yer almakta, bu da toplumsal kutuplaşma ve kimlik temelli gerilimlere yol açmaktadır. Bu bağlamda, çalışma, sosyal medya üzerinden yapılan yorumları ve toplumsal algıları çözümleyerek, göçmenlik meselesine dair görüş farklılıklarını ve kimlik inşası süreçlerini anlamaya yönelik katkı sağlamaktadır. Sosyal medya platformlarının kimlik inşası üzerindeki rolünü inceleyerek, toplumsal uyum ve kimlik politikaları hakkında daha kapsamlı bir bakış açısı sunulmasını amaçlanması açısından önemlilik arz etmektedir.

6. Bulgular

Bu bölümde, YouTube’da yer alan ilgili video içeriği altına yapılan kullanıcı yorumlarının analizi sonucunda elde edilen bulgular sunulmaktadır. Video, YouTube’a yüklendiği tarihten 29 Mayıs 2023 tarihine kadar geçen sürede yoğun bir etkileşim almış ve bu tarih itibarıyla video altında toplam 37.999 yorum birikmiştir.

Çalışma kapsamında, bu evrenden amaçlı örnekleme yaklaşımıyla bir alt küme oluşturulmuştur. Bunun için platformun kendi “beğeni sayısına göre sıralama” özelliği kullanılarak, en çok etkileşim alan yorumlar belirlenmiş ve en çok beğeni alan ilk 300 yorum analize dâhil edilmiştir. Beğeni sayısının yüksek oluşu, bu yorumların daha geniş bir kullanıcı kitlesi tarafından onaylandığını ve ev sahibi toplumun göçmenlere ilişkin baskın algı ve duygularını daha görünür kıldığını düşündürmektedir. Bu nedenle beğeni sayısı, yorumların toplumsal yankısını ve temsil gücünü yansıtan bir ölçüt olarak kullanılmıştır.

Veri çözümlemesi, nitel içerik analizi ve Eleştirel Söylem Analizi (ESA) birlikte kullanılarak yürütülmüştür. İlk aşamada, seçilen 300 yorum, kimlik inşası, göçmen kimliklerine yönelik algılar, ulusal ve duygusal söylemler gibi eksenler etrafında içerik analizi ile sistematik biçimde incelenmiş; tekrar eden anlam örüntüleri ve kategoriler belirlenmiştir. Bu süreçte her bir yorum, sözel içeriği, vurgu yaptığı değerler, biz–onlar ayrımı ve göçmenlere atfedilen özellikler bakımından kodlanmış ve temalar hâlinde gruplanmıştır.

İkinci aşamada, içerik analiziyle çıkarılan temalar T. van Dijk’ın Eleştirel Söylem Analizi çerçevesi içinde yeniden değerlendirilmiştir. Bu aşamada, yalnızca ne söylendiği değil; söylemin güç ilişkileri, ulusal kimlik kurguları, ötekileştirme stratejileri ve tarihsel–kültürel referanslar üzerinden nasıl inşa edildiği çözümlenmiştir. Böylece, yorumlarda yer alan dilsel seçimlerin, metaforların, karşıtlıkların ve tarihsel göndermelerin, ev sahibi toplumun göçmen kimliklerini nasıl konumlandığı ortaya konmuştur.

Analiz süreci manuel olarak gerçekleştirilmiştir. Bu tercih, yorumların bağlamsal nüanslarını, ironi, abartı, duygusal yoğunluk ve ima gibi otomatik araçlarla yakalanması güç olan unsurlarını dikkate almayı mümkün kılmıştır. Manuel çözümleme, her bir yorumun hem metin içi (ifade düzeyi) hem de metin dışı (toplumsal bağlam ve kimlik inşası) boyutunun birlikte değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu iki aşamalı analiz sonucunda, sosyal medya yorumları üzerinden iki ana tema belirlenmiştir:

1. Kimlik Söylemleri
2. Sosyal Medya Kullanım Söylemleri

Bu ana temalar altında, ulusal kimlik ve aidiyetin vurgulanması, genç kuşakların endişesi ve duygusal tepkileri, gelecek kuşaklar için sorumluluk duygusu, çok kültürlü kimlik algısı, ekonomik ve siyasi kaygılar, göçmenlere karşı eylem çağrıları, uyanış ve farkındalık vurgusu ile vatanseverliğin yeniden tanımı gibi bir dizi alt tema ortaya çıkmıştır. Aşağıda bu temalar ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

6.1. Kimlik Söylemleri

Kimlik söylemleri, ev sahibi toplumun kendisini “biz” olarak tanımlama biçimlerini ve göçmenleri bu çerçevede nasıl konumlandığını yansıtmaktadır. Analiz sonucunda altı alt tema öne çıkmıştır: Yapılan analizler doğrultusunda, yorumlarda kimlik ile ilgili ortaya çıkan söylemler ve analizler aşağıda detaylandırılmıştır:

“Ağlamak yok, bırakıp kaçmak yok, sessiz kalmak hiç yok! Ülkemizi, toprağımızı, bayrağımızı, dilimizi satmayacağız!! Bu Vatan Türk’tür Türk Kalacak”(17.000 beğeni).
“21 Yaşında bir Türk genci olarak istemsiz olarak ağladım. Haykırışı olarak ağladım. Dünyaları alsak da vermeyeceğiz bu cennet vatani. NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE!” (1.6 bin beğeni).
“4 yaşında oğlum var adı Göktuğ. Onun ve diğer tüm çocuklarımızın daha iyi bir geleceğe sahip olması, ülkemizde huzur ve güvende yaşaması için bizler sessiz kalmayacağız... Ne mutlu Türküm diyene...”(1.4 bin beğeni).
“Bu ülke ne Arabın ne Afganın nede Pakistanın bu ülke TÜRKÜN KÜRDÜN LAZIN ALEVİNİN ÇERKEZİN Bu ülke bizim” (6.000 beğeni).
“Ben 38 yaşında bir Türküm, evet şuan ekonomik sıkıntılar içindeyiz çok sıkıntılı bir dönemdeyiz hatta ben aylardır işsizim ama inanın önemi yok, beni şuan en çok sinirlendiren ve çaresiz hissettiren ülkem Araplara peşkeş çekilmesi, sınırlarımızın yerle bir edilmesidir. Buna engel olması gereken kişiler çıkıp sığınmacı güzellemesi yaparken daha çok kaygılanıyorum ülkem için” (644 beğeni).
“Ne yazık ki cumhuriyetimizin 100. Senesinde Türk milletine yeniden bir milli mücadele görevi düştü. Biz bugün Kurtuluş Savaşında mücadele etmiş atalarımızı nasıl rahmetle minnetle anıyorsak gelecek nesillerin de bizi böyle anması için mücadele etmek zorundayız. Allah yardımcımız olsun”(641 beğeni).

6.1.1. Ulusal Kimlik ve Aidiyetin Vurgulanması

Birçok yorumda, ulusal kimlik ve aidiyet duygusunun güçlü bir şekilde sahiplenildiği görülmektedir. Toprak, bayrak ve dil gibi semboller, ulusal kimliğin vazgeçilmez bileşenleri olarak öne çıkmaktadır:

“Ağlamak yok, bırakıp kaçmak yok, sessiz kalmak hiç yok! Ülkemizi, toprağımızı, bayrağımızı, dilimizi satmayacağız!! Bu vatan Türk’tür, Türk kalacak.” (17.000 beğeni)

Bu tür ifadeler, göçmen varlığını ulusal kimliğe yönelik bir tehdit olarak çerçevelemekte ve “vatani koruma” söylemi etrafında güçlü bir aidiyet kurgulamaktadır.

6.1.2. Genç Kuşakların Endişesi ve Duygusal Tepki

Genç kullanıcıların yorumları, ulusal kimlik ile yoğun duygusal tepkilerin iç içe geçtiğini göstermektedir:

“21 yaşında bir Türk genci olarak istemsiz olarak ağladım. Haykırış olarak ağladım. Dünyaları alsak da vermeyeceğiz bu cennet vatani. NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE!” (1,6 bin beğeni)

Gençler, ulusal kimliği hem duygusal bir bağlılık hem de savunulması gereken bir değer olarak ifade etmektedir.

6.1.3. Gelecek Kuşaklar için Sorumluluk Duygusu

Bazı yorumlarda, göçmen meselesi gelecek kuşaklara karşı sorumluluk çerçevesinde dile getirilmektedir:

“4 yaşında oğlum var, adı Göktuğ. Onun ve diğer tüm çocuklarımızın daha iyi bir geleceğe sahip olması, ülkemizde huzur ve güvende yaşaması için bizler sessiz kalmayacağız... Ne mutlu Türküm diyene...” (1,4 bin beğeni)

Bu söylem, ulusal kimliğin yalnızca bugüne ait değil, nesiller arası aktarılan bir miras olarak görüldüğünü göstermektedir.

6.1.4. Çok Kültürlü Kimlik Algısı

Türkiye’nin çok kültürlü yapısını vurgulayan yorumlar da dikkat çekmektedir. Ancak bu çeşitlilik, çoğunlukla göçmenler hariç tutularak tanımlanmaktadır:

“Bu ülke ne Arabın ne Afganın ne de Pakistan’ın. Bu ülke Türk’ün, Kürd’ün, Laz’ın, Alevi’nin, Çerkez’in. Bu ülke bizim.” (6.000 beğeni)

Bu ifade, ülke içindeki etnik ve mezhepsel çeşitliliği tanıırken, göçmenleri kolektif “biz” tanımının dışında bırakmaktadır.

6.1.5. Ekonomik ve Siyasi Kaygılar

Bazı yorumlarda göçmenlere yönelik tutumlar, ekonomik sıkıntılar ve siyasi gelişmeler ile ilişkilendirilmektedir:

“Ben 38 yaşında bir Türküm, evet şu an ekonomik sıkıntılar içindeyiz, hatta ben aylardır işsizim ama inanın önemi yok. Beni şu an en çok sinirlendiren ve çaresiz hissettiren ülkem Araplara peşkeş çekilmesi, sınırlarımızın yerle bir edilmesidir.” (644 beğeni)

Bu tür ifadeler, bireysel ekonomik sorunların göçmen varlığı ve göç politikalarıyla bağlantılandırıldığını göstermektedir.

6.1.6. Tarihi Sorumluluk ve Millî Mücadele Algısı

Bazı yorumlarda göçmen meselesi tarihsel bir millî mücadele söylemiyle ilişkilendirilmektedir:

“Ne yazık ki Cumhuriyetimizin 100. senesinde Türk milletine yeniden bir millî mücadele görevi düştü. Biz bugün Kurtuluş Savaşı’nda mücadele etmiş atalarımızı nasıl rahmetle, minnetle anıyorsak, gelecek nesillerin de bizi böyle anması için mücadele etmek zorundayız.” (641 beğeni)

Bu söylem, göçmen meselesini ulusal tarihle ilişkilendirerek kolektif bir görev ve mücadele çerçevesi içinde kurgulamaktadır.

6.2. Sosyal Medya Kullanım Söylemleri

İkinci ana tema, sosyal medyanın genç kuşaklar ve geniş kullanıcı kesimleri için nasıl bir duygusal, politik ve kimliksel mobilizasyon alanı hâline geldiğini göstermektedir. Bu tema altında altı alt tema belirlenmiştir. Bu çalışmada incelenen sosyal medya içeriklerinin bireyler üzerindeki etkisi ve analiz edilen yorumların kimlik algılarına dair sunduğu veriler aşağıda detaylandırılmaktadır;

Tablo 1: Sosyal Medya Yorumlarına İlişkin Tablo

“Daha 16 yaşındayım bende çok isterim güzel bir hayat yaşamayı, eğlenmeyi, gezmeyi ve keşfetmeyi daha düne kadar yurtdışı hayallerim vardı ama bu videodan sonra anladım ki biz varken bu ülke var oluyor mümkün olduğunca bu ülkede kalacağım gerekirse savaşağam ama Suriyelileri bu ülkeye yâr etmeyeceğim” (602 beğeni).
“İzlenme sayısına baktım, içinde küçük bir vatan sevgisi olan halk dur diyecektir, Ne mutlu TÜRKÜM diyene” (2,8 bin beğeni).
“İzledikten sonra gözlerim doldu. Böyle bir şey gerçekten gerekiyordu. Şahsım adına teşekkürlerimi iletiyorum”(2,6 bin beğeni).
“Vatana canımız feda izlerken tüylerim diken diken oldu Ya Rabbim sen koru” (2 bin beğeni).
“23 yaşındayım, gece kafamı yastığa koyduğumda ülkenin geleceğini düşünmekten uykuya d alamıyorum artık. Bu videoyu da izleyince içime resmen öküzt oturdu” (422 beğeni).
“Tüylerim diken diken, korkuyla izledim. Her zerresi o kadar doğru ki... Evlatlarımıza nasıl bir vatan bıraktığımızı, bırakacağımızı bir kez daha düşünelim. Artık lütfen sessiz kalmayalım...”(5,4 bin beğeni).
“Bir Türk genci olarak, bu durumun karşısında dimdik dururken; gerek sandıkta, gerek mültecilerin ülkemizden gönderilmesi için düzenlenecek anayasamıza uygun her türlü organizasyon, eylem vb etkinlikte Atatürk’ten bir parça gibi bulunup birliğimizi perçinleyecek davranışlarda bulunacağımı ve bu videoyu izledikten sonra gözleri dolan, dişlerini sıkın, bir şeyler yapmamız gerek diye düşünen milyonlarca Türk kardeşimin yalnız olmadığını belirtmek isterim. Güzel günleri birlikte inşa edelim kardeşlerim. Ne mutlu Türk’üm diyene!” (595 beğeni).
“Uykuya geçmiş, gözleri kör olanların uyanmasına vesile olması dileğiyle! Emeğinize sağlık” (3,4 bin beğeni).

6.2.1. Genç Kuşaklarda Ulusal Kimlik ve Sorumluluk

Genç kullanıcılar, sosyal medya üzerinden hem ulusal kimliklerini hem de ülkeye karşı sorumluluk duygularını ifade etmektedir:

“Daha 16 yaşındayım, ben de çok isterim güzel bir hayat yaşamayı, eğlenmeyi, gezmeyi ve keşfetmeyi... Ama bu videodan sonra anladım ki biz varken bu ülke var oluyor. Gerekirse savaşağam ama Suriyelileri bu ülkeye yâr etmeyeceğim.” (602 beğeni)

Bu ifade, göçmenleri ulusal bütünlüğe yönelik bir tehdit bağlamında konumlandıran genç bir sesin tipik örneğidir.

6.2.2. Kolektif Vatanseverlik ve Duygusal Tepki

Yorumlarda sıkça **yoğun duygusal tepkiler** ve kolektif vatanseverlik vurgusu görülmektedir:

“Vatana canımız feda, izlerken tüylerim diken diken oldu. Ya Rabbim sen koru.” (2.000 beğeni)
“İzledikten sonra gözlerim doldu. Böyle bir şey gerçekten gerekiyordu. Şahsım adına teşekkürlerimi iletiyorum.” (2,6 bin beğeni)

Bu tür yorumlar, göçmen meselesi etrafında duygusal mobilizasyonun yüksek olduğunu göstermektedir.

6.2.3. Gelecek Kaygısı ve Derin Endişe

Bir başka alt tema, ülkenin geleceğine ilişkin belirsizlik ve kaygı ifadesidir:

“23 yaşındayım, gece kafamı yastığa koyduğumda ülkenin geleceğini düşünmekten uykuya d alamıyorum artık. Bu videoyu izleyince içime resmen öküzt oturdu.” (422 beğeni)
“Tüylerim diken diken, korkuyla izledim. Her zerresi o kadar doğru ki... Evlatlarımıza nasıl bir vatan bıraktığımızı bir kez daha düşünelim. Artık lütfen sessiz kalmayalım...” (5,4 bin beğeni)

Bu yorumlar, göçmen meselesinin, gençler açısından ülkenin geleceği ve “evlatlara bırakılacak vatan” ile ilişkili bir kaygı alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

6.2.4. Göçmenlere Karşı Eylem Çağrısı ve Ulusal Birlik

Bazı yorumlar, siyasal ve toplumsal eylem çağrıları içermektedir:

“Bir Türk genci olarak, bu durumun karşısında dimdik dururken; gerek sandıkta, gerek mültecilerin ülkemizden gönderilmesi için düzenlenecek... her türlü organizasyon, eylem vb. etkinlikte [...] bulunacağımı ve bu

videoyu izledikten sonra gözleri dolan, dişlerini sıkın, bir şeyler yapmamız gerek diye düşünen milyonlarca Türk kardeşimin yalnız olmadığını belirtmek isterim. Ne mutlu Türk'üm diyene!" (595 beğeni)

Bu söylem, göçmenlere yönelik tutumu, ulusal birlik ve kolektif eylem çağrısıyla birleştirmektedir.

6.2.5. Uyanış ve Farkındalık Çağrısı

Sosyal medya, bazı yorumlarda "uyanış" ve "farkındalık" çağrılarının aracı olarak konumlanmaktadır:

"Uykuya geçmiş, gözleri kör olanların uyanmasına vesile olması dileğiyle! Emeğinize sağlık." (3,4 bin beğeni)

Bu tür ifadeler, göçmen meselesine dair farkındalık yaratma ve "duyarsız" görülen kesimleri harekete geçirme isteğini yansıtmaktadır.

6.2.6. Vatanseverliğin Yeniden Tanımı

Son olarak, vatanseverliğin ve ulusal kimliğin, göçmen meselesi bağlamında yeniden tanımlandığı yorumlar dikkati çekmektedir:

"İzlenme sayısına baktım, içinde küçük bir vatan sevgisi olan halk dur diyecektir. Ne mutlu Türk'üm diyene." (2,8 bin beğeni)

Bu söylem, vatanseverliği, göçmen politikasına karşı duruşla birlikte okuyan bir çerçeve sunmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, sosyal medyada göçmenlik ekseninde yürütülen tartışmaların, ev sahibi toplumun ulusal kimlik algısı ve toplumsal aidiyet duygusu üzerinde nasıl bir etki yarattığını incelemiştir. YouTube'da göçmenlik ve ulusal kimlik temalı bir video altına yapılan ve en çok beğeni alan 300 yorumun nitel içerik analizi ve Eleştirel Söylem Analizi ile çözümlenmesi sonucunda, kimlik söylemlerinin büyük ölçüde ulusal kimlik, tehdit algısı ve "biz-onlar" ayrımı etrafında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu bağlamda, sosyal medyada üretilen söylemlerin, göçmenlik olgusunu sadece demografik ya da ekonomik bir mesele olarak değil, doğrudan ulusal kimliğin devamı ve geleceğiyle ilgili bir sorun olarak çerçevelendiği ortaya çıkmıştır.

Bulgular, öncelikle ev sahibi toplumun ulusal kimlik algısının göçmen meselesiyle temas ettiğinde daha savunmacı, duygusal ve keskin bir hâl aldığını göstermektedir. Ulusal semboller (vatan, bayrak, dil), tarihsel referanslar (Kurtuluş Savaşı, millî mücadele) ve kolektif aidiyet vurguları, yorumlarda sıkça tekrarlanan motiflerdir. Genç kullanıcıların yorumları, bu duygusal yoğunluğun özellikle yeni kuşaklarda güçlü bir biçimde deneyimlendiğine işaret etmektedir. Gençler, ulusal kimliği yalnızca bir aidiyet kategorisi değil, korunması gereken ve uğruna fedakârlık yapılabilecek bir değer olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda, göçmen varlığı sıklıkla ekonomik sıkıntılar, işsizlik ve siyasal belirsizlikle ilişkilendirilmekte; böylece ulusal kimlik söylemi, ekonomik ve siyasi kaygılarla iç içe geçen bir çerçeveye oturmaktadır.

Çalışmanın bulguları, literatürde sosyal medyanın kimlik inşasında oynadığı rolü tartışan çalışmalarla önemli ölçüde örtüşmektedir. Daha önceki araştırmalar, sosyal medyanın kimlikleri esnek, müzakereye açık ve çok katmanlı hâle getirdiğini; bireylerin çevrimiçi ortamlarda kendilerini yeniden kurgulayabildiklerini göstermektedir. Bu çalışma, bu yaklaşımı ev sahibi toplum-göçmen ilişkisi bağlamında derinleştirerek, sosyal medyanın aynı zamanda ulusal kimlik sınırlarını sertleştiren, ötekileştirme ve dışlama pratiklerini görünür kılan bir zemin sunduğunu göstermektedir. Bir başka ifadeyle, sosyal medya yalnızca kimliğin çoğullaştığı bir alan değil; aynı zamanda ulusal kimliğin "tehdit" algısı üzerinden yeniden tanımlandığı ve pekiştirildiği bir mücadele alanı olarak da işlev görmektedir. Bu yönüyle çalışma, göçmenlik tartışmalarını kimlik kuramı ve dijital söylem analiziyle birleştirerek literatüre Türkiye bağlamına özgü ampirik bir katkı sunmaktadır.

Araştırmada belirlenen temalar, sosyal medyanın toplumsal uyum ve birlikte yaşam açısından çift yönlü bir potansiyel taşıdığını da ortaya koymaktadır. Bir yandan, sosyal medya genç kuşakların ulusal kimliklerini ifade ettikleri, duygusal tepkilerini paylaştıkları ve kolektif bir vatanseverlik söylemi etrafında birleşebildikleri bir alan sunmaktadır. Diğer yandan, göçmenler çoğu yorumda "dışarıdan gelen", "tehdit oluşturan" ve "sınırlandırılması gereken" bir unsur olarak temsil edilmekte; bu temsil biçimi, hem biz-onlar ayrımını keskinleştirmekte hem de toplumsal kutuplaşmayı derinleştirme riski taşımaktadır. Özellikle gelecek kuşaklara bırakılacak "vatan" üzerinden kurulan söylemler, göçmenlik meselesini ulusal kimlik mücadelesiyle eşitleyen bir çerçeve üretmekte; bu çerçeve, göçmenlerin toplumsal kabulünü zorlaştıran bir iklim yaratabilmektedir.

Bu bulgular, sosyal medyanın göç ve kimlik politikaları bağlamında sadece bir "yansıtma alanı" değil, aynı zamanda aktif bir "inşa mekânı" olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, göç ve entegrasyon politikalarının tasarımı, sosyal medyada üretilen söylemler ve bu söylemlerin gençler üzerindeki etkileri dikkate alınmadan geliştirilecek yaklaşımlar eksik kalacaktır. Çalışmanın sonuçları, özellikle üç düzeyde somut çıkarım yapmayı mümkün kılmaktadır:

1. Medya okuryazarlığı ve dijital vatandaşlık: Bulgular, göçmenlik ve ulusal kimlik tartışmalarının güçlü duygusal yükler ve tehdit algıları üzerinden yürütüldüğünü göstermektedir. Bu durum, eleştirel medya okuryazarlığı programlarının, yalnızca bilgi doğrulama becerilerine odaklanmaması; aynı zamanda duygusal söylem, ötekileştirme, nefret söylemi ve algoritmik görünürlük gibi boyutları içerecek şekilde yeniden tasarlanması gerektiğine işaret etmektedir. Gençlere, sosyal medyada karşılaştıkları içerikleri

yalnızca “doğru/yanlış bilgi” açısından değil, aynı zamanda kimlik ve güç ilişkileri bağlamında sorgulama becerisi kazandırılmalıdır.

2. Toplumsal uyum ve politika önerileri: Elde edilen bulgular, göç ve kimlik politikalarının yalnızca göçmenlerin entegrasyonunu hedefleyen dar bir çerçeveye sınırlanmaması gerektiğini göstermektedir. Ev sahibi toplumun kaygıları, kimlik korkuları ve gelecek endişeleri, sosyal medyada yoğun bir şekilde ifade edilmektedir. Bu nedenle, toplumsal uyum politikaları hem göçmenlerin hak ve ihtiyaçlarını hem de ev sahibi toplumun güvenlik, adalet ve aidiyet beklentilerini birlikte gözetken, iki yönlü bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum, sosyal medya üzerinden yürütülen iletişim stratejilerini, kutuplaşmayı azaltacak ve karşılıklı empatiyi artıracak biçimde kurgulamalıdır.
3. Sosyal platformların sorumluluğu: Çalışmada gözlenen yoğun ötekileştirici ve dışlayıcı söylemler, sosyal medya platformlarının içerik denetimi, algoritmik öneri sistemleri ve nefret söylemiyle mücadele politikalarını yeniden düşünmelerini gerekli kılmaktadır. Göçmenlere yönelik nefret söylemi ve şiddet çağrıları, yalnızca bireysel bir ifade sorunu değil, toplumsal güvenlik ve uyum açısından da kritik bir risk alanıdır. Bu bağlamda, platformların şeffaflık, içerik moderasyonu ve topluluk kurallarını uygulama pratikleri, göç ve kimlik eksenli tartışmalar göz önünde bulundurularak güçlendirilmelidir.

Şüphesiz bu çalışmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Öncelikle, veri seti tek bir video ve tek bir platform (YouTube) ile sınırlıdır; dolayısıyla burada ortaya konan söylemler, ev sahibi toplumun tüm kesimlerini temsil etme iddiası taşıyamaz. Yalnızca en çok beğeni alan 300 yorumun analize dâhil edilmiş olması, baskın ve görünür söylemleri yakalamayı mümkün kılmakla birlikte, azınlıkta kalan alternatif seslerin kapsamlı bir biçimde incelenmesine izin vermemektedir. Buna ek olarak, çalışma yalnızca ev sahibi toplumun perspektifine odaklanmış; göçmenlerin kendi dijital söylemleri ve kimlik inşa pratikleri araştırma kapsamına alınmamıştır.

Gelecekte yapılacak araştırmaların, farklı platformları (örneğin X, Instagram, TikTok), farklı içerik türlerini ve hem ev sahibi toplum hem de göçmen toplulukların çevrimiçi söylemlerini birlikte ele alan karşılaştırmalı tasarımlarla yürütülmesi, alandaki bilgi birikimini önemli ölçüde zenginleştirecektir. Nitel çözümlemelere nicel yöntemlerin eklenmesi, örneğin büyük veri setleri üzerinde söylem örüntülerinin otomatik analizlerle desteklenmesi, kimlik ve göç söylemlerinin zaman içindeki değişimini de izlemeyi mümkün kılacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma, sosyal medyanın göçmenlik ve ulusal kimlik ekseninde yalnızca duyguların ifade edildiği bir alan olmadığını; aynı zamanda kimlik sınırlarının yeniden çizildiği, biz-onlar ayrımlarının keskinleştirildiği ve toplumsal uyumun hem güçlenebileceği hem de zedelenebileceği bir mücadele alanı olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, hem iletişim ve medya çalışmaları literatürü, hem de göç, kimlik ve toplumsal uyum alanlarında yürütülecek yeni araştırmalar ve politika tasarımları için dikkate alınması gereken temel bir çıkarsamadır.

Kaynakça

- Allison, A., Currall, J., Moss, M., & Stuart, S. (2005). Digital identity matters. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 56(4), 364-372.
- Amaturo, E., & De Falco, C. C. (2022). Traces and algorithms as socio-digital objects. In F. Comunello, F. Martire, & L. Sabetta (Eds.), *What people leave behind: Marks, traces, footprints and their relevance to knowledge society* (pp. 283–291). Cham, Switzerland: Springer.
- Armstrong, A., Briggs, J., Moncur, W., Carey, D. P., Nicol, E., & Schafer, B. (2023). Everyday digital traces. *Big Data & Society*, 10(2), 1–13.
- Arnett, R. D., & Sidanius, J. (2018). Sacrificing status for social harmony: Concealing relatively high status identities from one's peers. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 147, 108-126.
- Auxier, V., & Anderson, M. (2021). Social media use in 2021: A majority of Americans say they use YouTube and Facebook, while use of Instagram, Snapchat and TikTok is especially common among adults under 30. *Pew Research Center*.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5-34.
- Bocar, A. C., & Jocson, G. G. (2022). Understanding the challenges of social media users: Management students' perspectives in two Asian countries. *Journal of Business, Communication & Technology*, 1(1), 24-34.
- Boyd, D. (2014). *It's complicated: The social lives of networked teens*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Bozanta, A., & Mardikyan, S. (2017). The effects of social media use on collaborative learning: A case of Turkey. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 18(1), 96-110.
- Brown, R. (2009). *Public relations and the social web: How to use social media and web 2.0 in communications*. London and Philadelphia: Kogan Page Publishers.
- Bungin, B., Wono, H. Y., & Shwari, E. J. A. (2021). Communication media technology and social harmony construction in the era of Society 5.0: A critical view. *International Journal of Computer and Information System (IJCIS)*, 2(4), 125-130.
- Bynner, J., & Heinz, W. (2021). *Youth prospects in the digital society: Identities and inequalities in an unravelling Europe*. USA: Policy Press.
- Camp, J. L. (2004). Digital identity. *IEEE Technology and Society Magazine*, 23(3), 34-41.
- Castells, M. (2011). *The power of identity* (2nd ed.). Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Cheung, C. (2011). Acculturation success in employment among Chinese migrants from the mainland to Hong Kong. In T. M. Johnson (Ed.), *Acculturation: Implications for individuals, families and societies* (pp. 47-67). New York: Nova Science Publishers.
- Çetinkaya, A., Şahin, Ö., & Kırık, A. (2014). A research on social and political use of social media in Turkey. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(4), 49-60.
- Davis, J. L. (2014). Triangulating the self: Identity processes in a connected era. *Symbolic Interaction*, 37(4), 500-523.
- Digital Age. (2023). Türkiye'de sosyal medya kullanıcı sayısı 68.9 milyona ulaştı. Retrieved from <https://digitalage.com.tr/turkiyede-sosyal-medya-kullanici-sayisi-689-milyona-ulasti/>
- Eisenberg, A. (2009). *Reasons of identity: A normative guide to the political and legal assessment of identity claims*. Oxford: Oxford University Press.
- Fullwood, C., James, B. M., & Chen-Wilson, C. H. J. (2016). Self-concept clarity and online self-presentation in adolescents. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 19(12), 716–720.
- Grassi, P., Garcia, M., & Fenton, J. (2020). *NIST digital identity guidelines*. Retrieved from <https://csrc.nist.gov/publications/detail/sp/800-63/3/final>.
- Green, A., Preston, J., & Janmaat, J. (2006). *Education, equality and social cohesion: A comparative analysis*. USA: Springer.
- Güler, Ş., Şahin, Y., & Balcı, E. V. (2022). Sosyal medyada çevrimiçi benlik sunumunun öznel iyi oluş üzerine etkisi: Instagram kullanıcıları üzerine bir araştırma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 9(1), 361–380.
- Hamilton, H. E., Tannen, D., & Schiffrin, D. (2015). *The handbook of discourse analysis*. USA: Wiley-Blackwell.
- Hjetland, G. J., Haug, E. M., Samdal, O., & Skogen, J. C. (2022). Focus on self-presentation on social media across sociodemographic variables, lifestyles and personalities: A cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(17), 11133.
- Jenkins, R. (2014). *Social identity* (4th ed.). London, England: Routledge.

- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Kim, K. S., & Sin, S. C. J. (2015). Use of social media in different contexts of information seeking: Effects of sex and problem-solving style. *Information Research: An International Electronic Journal*, 20(1), n1.
- Korum, S. (2020). The sound of reconciliation? Musical and sociocultural harmony in the Sri Lanka Norway music cooperation (2009-2018). *AEMR-EJ*, 5, 51-65. <https://doi.org/10.30819/aemr.5-7>.
- Kreling, R., Meier, A., & Reinecke, L. (2022). Feeling authentic on social media: Subjective authenticity across Instagram stories and posts. *Social Media + Society*, 8(1), 1-13.
- Layder, D. (2004). *Social and personal identity: Understanding yourself*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.
- Nation, K. (2010). Social media: What are social media sites?
- Oueder, M., & Abousaber, I. (2018). A study on the impact of social media usage on student academic performance: University of Tabuk an example. *American Scientific Research Journal for Engineering, Technology, and Sciences (ASRJETS)*, 40(1), 77-88.
- Neuendorf, K. A. (2017). *The Content Analysis Guidebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Özcürümez, S., & İçduygu, A. (2020). *Zorunlu göç deneyimi ve toplumsal bütünleşme: Kavramlar, modeller ve uygulamalar ile Türkiye*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Papacharissi, Z. (Ed.). (2010). *A networked self: Identity, community, and culture on social network sites*. New York, NY: Routledge
- Peters, I. (2017). *Cohesion and fragmentation in social movements: How frames and identities shape the Belo Monte conflict*. Germany: Springer.
- Russell, J. P., & Wilson, S. (2012). *Eauditing fundamentals: Virtual communication and remote auditing*. Quality Press.
- Sharma, M. (2015). Social harmony for being social. *Global Journal of Human-Social Science: C Sociology and Culture*, 15(6), 3-7.
- Signorelli, P. (2021). *Change the world using social media*. UK: Rowman & Littlefield.
- Van Dijk, T. A. (2015). *Racism and the press*. London and New York: Routledge.
- YouTube. (2023). *Göç ve distopik dram kısa filmi*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=EpPo5vjC2bE>

Araştırmacıların Çıkar Çatışması Beyanı (Declaration of Researcher's Conflict of Interest)

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır. (There is no potential conflicts of interest in this study.)

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı (Declaration of Research and Publication Ethics)

Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı (Researcher's Contribution Rate Statement)

Yazar, makalenin tamamına yalnız kendisinin katkı sağlamış olduğunu beyan eder. (I am a single author of this paper. My contribution is 100%.)

Identity Construction In Social Media: A Qualitative Analysis Through Audience Comments

Hüsna Yılmaz

Extended Abstract

This study examines the impact of social media on identity construction within the context of migration debates. In today's digital environment, social media platforms have become significant spaces where individuals and communities express themselves, position others, and produce meanings regarding social issues. Platforms such as YouTube, which have large user bases and high interaction capacity, function not only as spaces for content sharing but also as discursive arenas where identities are negotiated, forms of belonging become visible, and social boundaries are redrawn. In this regard, the study aims to reveal how the host society perceives migrant identities through social media comments and through which discursive strategies these perceptions are produced. The main research question of the study is how social media use affects the host society's perception of migrant identities and the discursive construction of these identities. In line with this question, the study focuses on user comments posted under a short film published on YouTube in 2022 by a journalist. The film presents a dystopian scenario concerning the future of individuals who migrated from Syria to Türkiye. Due to its high number of views and intense user interaction, the video provides a suitable data field for the research. While the population of the study consists of all comments posted under the video, the sample includes the first 300 comments that received the highest number of likes. These comments, selected through purposive sampling, are considered expressions that gained broader user approval on social media and made dominant social perceptions more visible. The study employs qualitative content analysis together with Teun A. van Dijk's Critical Discourse Analysis approach. In the first stage, the comments were coded in terms of recurring patterns of meaning, emotional intensity, the attributes assigned to migrants, and the "us-them" distinction. In the second stage, these themes were interpreted within the framework of power relations, constructions of national identity, forms of othering, and historical-cultural references. Thus, the analysis did not merely focus on what users said, but also examined what kinds of social meanings these discourses produced and how they positioned migrant identity. The findings show that identity discourses in social media comments are largely shaped around national identity, belonging, threat perception, and anxiety about the future. Symbols such as homeland, flag, language, nation, and historical struggle are strongly emphasized in the comments, while the presence of migrants is often coded as a risk to national unity and social security. Emotional reactions are particularly visible in the comments of young users. These users tend to interpret migration not only as a current social issue but also as a matter concerning the future of the country that will be left to the next generations. In addition, some comments indicate that economic difficulties, unemployment, and political uncertainty are intertwined with anti-migrant discourses. The second main theme identified in the study is the use of social media as a space for emotional and political mobilization. Calls for "awakening," "not remaining silent," "struggle," and "national unity" are frequently observed in the comments. This indicates that social media is not merely a passive medium reflecting existing opinions; rather, it operates as an active space of construction that strengthens collective emotions, reinforces a shared sense of belonging, and at times makes exclusionary discourses more visible. In conclusion, this study demonstrates that social media is a powerful discursive space that reproduces identity boundaries in the context of migration. The analysis of YouTube comments reveals that the host society often positions migrants outside the boundaries of "us" and redefines national identity through the perception of threat. These findings contribute to the literature by addressing the relationship between social media, identity, and migration in the context of Türkiye. The study also shows that policies on social cohesion should consider not only the integration of migrants but also the concerns, sense of belonging, and security perceptions of the host society. Therefore, critical media literacy, digital citizenship, and platform responsibility are important for developing a more inclusive and constructive public language in migration debates.

